

Úvod do sociální patologie a prevence

Sociologie jako výchozí bod oboru sociální patologie

VZNIK SOCIOLOGIE

- Auguste Comte zavedl a poprvé použil pojem sociologie (1837)
- 2. pol. 19. stol.
- Durkheim, Weber...
- základ ve filozofii
- počátek sociologie – pozitivismus
- racionalita vědy
- inspirace přírodními vědami
- **vliv převratných společenských změn v době nástupu modernity**

transformace společnosti: DOBA MODERNÍ

- zrod a šíření se **industrialismu** (průmyslová revoluce, Anglie, **18. stol.**)
- technický, ekonomický a vědecký růst
- průmyslová společnost (továrny, úřady)
- urbanizace
- anonymizace
- komplexnější politické systémy
- masmédia
- první národní státy

proměna struktur a funkcí modernity (Gellner)

- **Vize nekončícího pokroku**

(prostor zkušenosti a horizont očekávání – R. Kosseleck)

- **Neustálá změna a mobilita**

(vertikální i horizontální mobilita)

- přísně stratifikované společnosti → *společnosti formálně rovnostářské*

- **Byrokracie a moderní forma komunikace**

(centralizace, bezkontextová komunikace, dialog)

- **Sémantická povaha práce a moderní dělba práce**

(specializace)

- **Vysoká kultura, všeobecná gramotnost a vzdělávání**

(exo-výchovná společnost, znalosti, zvyky, mravy.. , stát)

- **Národní stát**

(vize přirozenosti státu, stát má monopol na výchovu)

- **Rozvoj občanské společnosti a rovnosti**

(mobilita, vzdělání, „modulární člověk“)

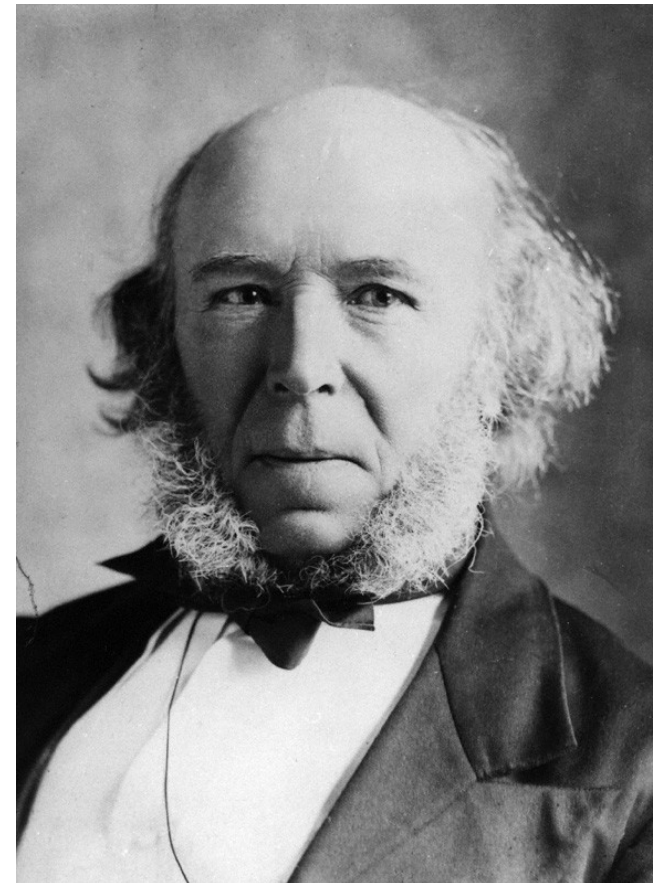
- **Postupná sekularizace náboženství**

- **Protestantský typ náboženství**

SOCIÁLNÍ PATOLOGIE

1) multidisciplinární vědní disciplína

- zabývá se **zkoumáním** a **popisem** nežádoucích společenských jevů, jejich příčin, následků i **řešením** a **předcházením** vzniku
- vychází ze *sociologie*
- zavedení pojmu: **H. Spencer**
(sociolog, 2. po. 19. st., Anglie)

vztah k ostatním vědním disciplinám:

- psychologie,
- sociologie,
- biologie,
- kriminologie,
- soc. práce,
- soc. pedagogika...

2) shrnující pojem pro nezdravé, nenormální, obecně nežádoucí společenské jevy

- z lat. pathos = **utrpení, choroba**
- chování individua, které je charakteristické **nezdravým životním stylem + nedodržováním a porušováním soc. norem/zákonů/předpisů a etických hodnot**
- Jde o chování, které poškozuje jedince i jeho okolí a celou společnost

Sociálně patologické jevy

- Závislost
- Vandalismus
- Kriminalita
- Extremismus
- Záškoláctví
- Lhaní
- Šikana
- Týrání, zanedbávání, zneužívání dětí, dospělých, seniorů, zvířat
- Prostituce a další...

SOCIÁLNÍ DEVIACE

- z lat.devatio= odchylka, úchylka („z cesty“)
- obecně definována jako kterákoliv odchylka od normální struktury, funkce
- na rozdíl od soc. patologie je tento pojem hodnotově, emocionálně neutrální
- **Negativní x pozitivní deviace**
- **Konformita, nonkonformita**
- soc.deviance, soc.patologie – relativní pojmy (**toleranční limit**)

NORMA, NORMALITA

- **NORMALITA** = stav společnosti, kdy jednotlivci, skupiny a instituce přijímají a respektují ustálené celospolečenské normy a hodnoty, vzorce chování, soc. role...
- čas, místo (kultura)
- vliv konkrétních okolností dané situace, osobnost hodnotitele a osobnost posuzovaného (jeho věk)
- subjektivní norma každého člověka

Zamyslete se nad postavením následujících jevů ve společnosti a popište jejich funkci, vývoj a případnou proměnu.

- otroctví
- hrdelní zločiny
- alkoholismus

- panenka Barbie
- džíny
- uniforma
- svastika
- drahé auto
- chov exotických zvířat
- opalování se

sociální normy

- **NORMA**
- konkretizace a institucionalizace hodnot společnosti
- předpis pro chování v určité situaci
- **normativní řád** = soubor formálních předpisů a neformálních očekávání vztahujících se k lidskému chování
- obyčeje, zvyky, konvence, řády, nařízení, zákony, mezinárodní právní normy...
- **normativní konsenzus** (vysokokonsenzuální x nízkokonsenzuální normy)

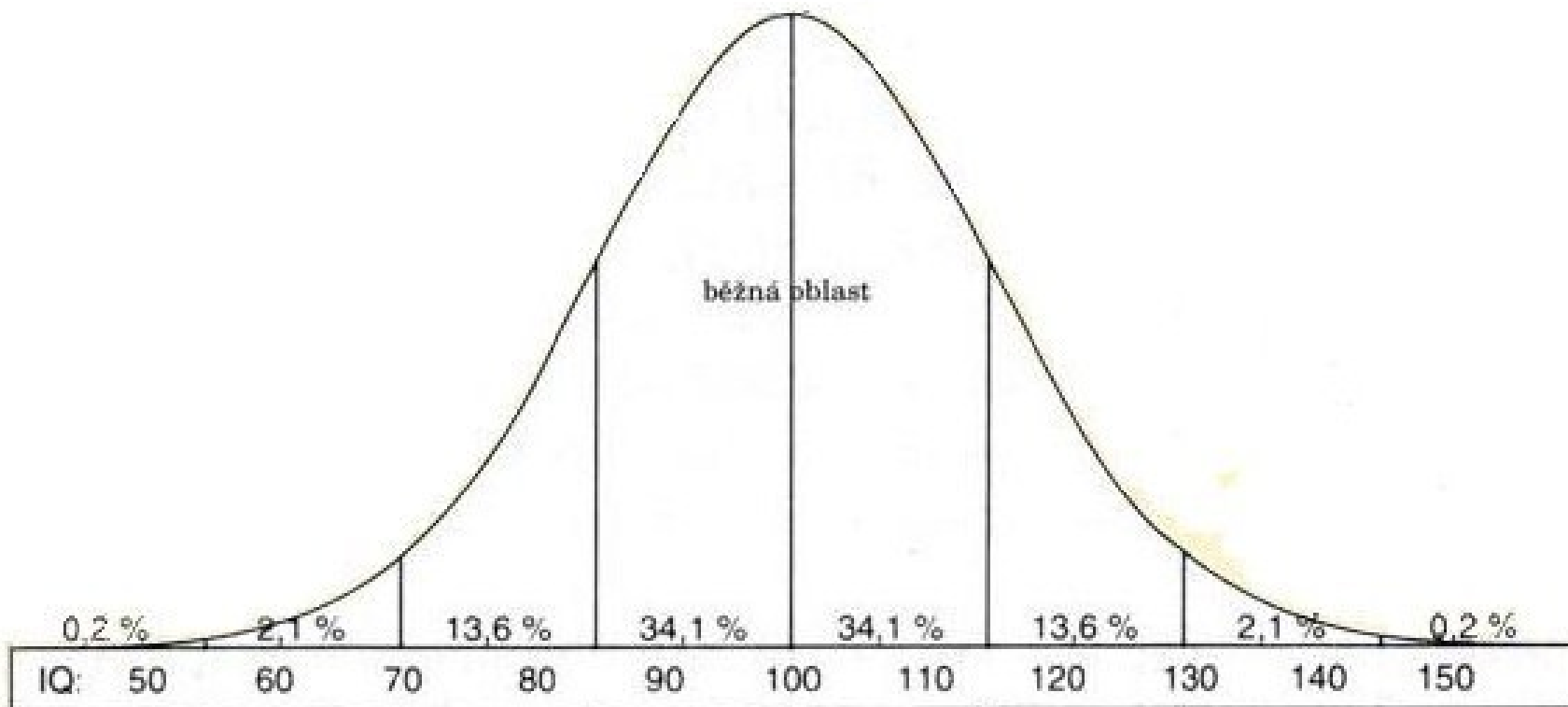
základní sociální normy

- náboženské
- právní (obecně závazné normy)
- morální
- zvykové

- tabu

východiska pojetí normality

- statistické pojetí normality
- sociokulturní pojetí
- norma skupiny
- mediální norma
- funkční pojetí normy

INSTITUT SOCIÁLNÍ KONTROLY

INSTITUT SOCIÁLNÍ KONTROLY

= mechanismy zajišťující řád a stabilitu ve společnosti

- **má za úkol přimět členy společnosti myslet, jednat a chovat se žádoucím, společensky přijatelným způsobem**

norma a normativní očekávání

+

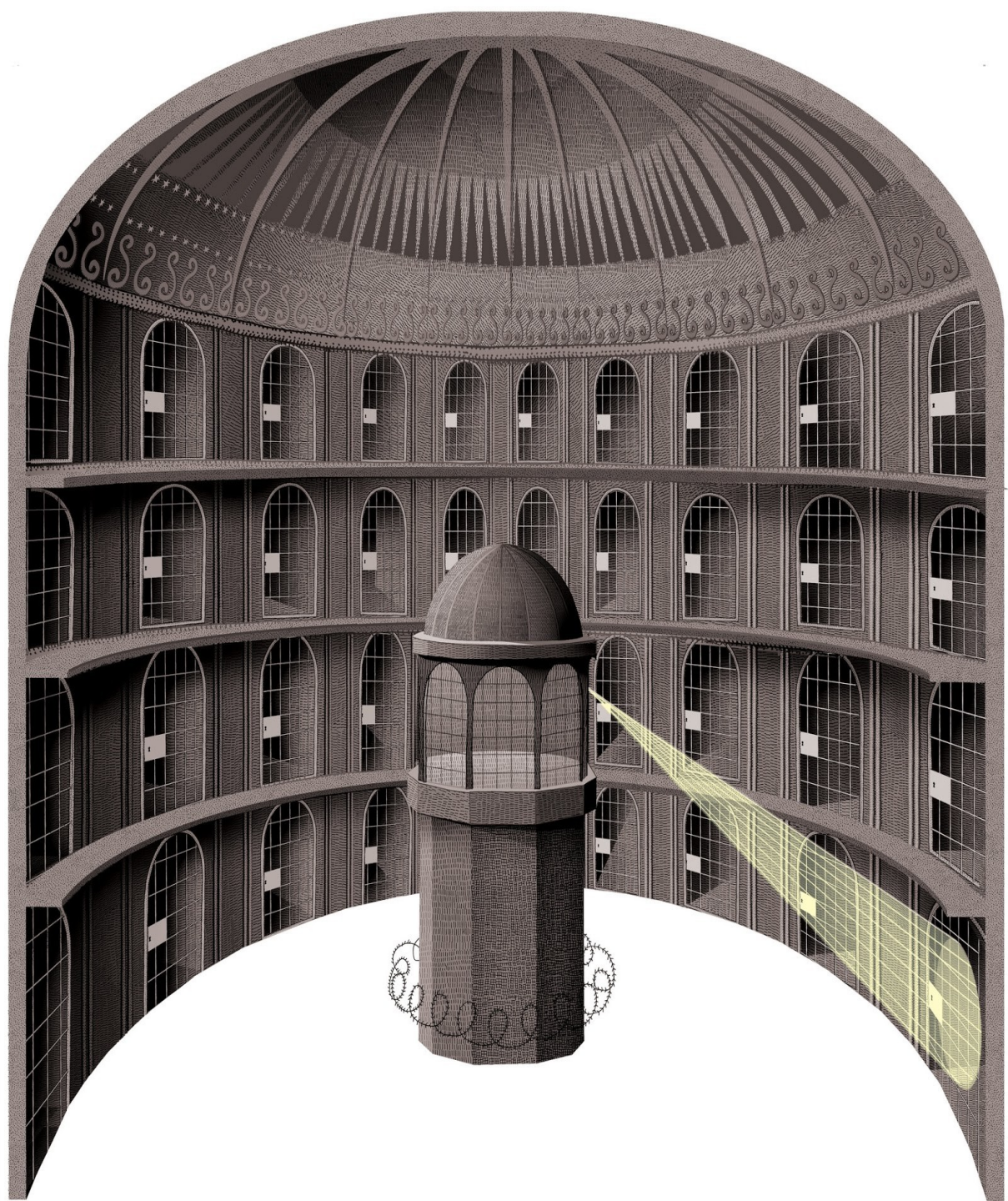
sankce (negativní a pozitivní)

(fyzické, psychické, ekonomické, politické...)

- 1) vnitřní kontrola** (jedinec kontroluje své chování sám)
- 2) vnější kontrola** (chování jedince je regulováno vnějším okolím)
 - formální (funkce preventivní, odstrašující, resocializační)
 - neformální

formy trestu a dohledu

- násilný trest, teatrální popravy
- žalář (temnota)
- 18./19.st.,
rozvoj vězeňství
převýchova vězňů,
(neustálý dohled)
→ **panopticon**
(Bentham, Foucault)
- Žijeme dnes ve
společnosti dohledu??
- **synopticon**
(Mathiessen)

Teorie sociální anomie

Otázky k četbě Merton

- Popište, jak Merton charakterizuje tzv. americký sen.
- Co je hlavním cílem v rámci vize amerického snu?
- Je americký sen dosažitelný pro všechny?
- Jaké povinnosti americký sen lidem klade?
- Jaké problémy z amerického snu vyplívají?

- V jakém kontextu Merton hovoří o tzv. individuálních typech adaptace?
- Jaké typy individuální adaptace Merton popisuje? Vyjmenujte je.
- Který typ adaptace je nejběžnější?
- Který typ adaptace je nejméně běžný?
- Vysvětlete tyto typy adaptace: konformita, inovace, ritualismus, únik, rebelie.
- Uveďte reálné příklady náležející k těmto typům adaptace.